

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN MIETINTÖ 17/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi väylä- maksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä rataverolain 5 ja 7 §:n väli- aikaisesta muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä syyskuuta 2014 lähettänyt liikenne- ja viestintävaliokuntaan valmis-
televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen
eduskunnalle laeiksi väylämaksulain muuttami-
sesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä rata-
verolain 5 ja 7 §:n väliaikaisesta muuttamisesta
(HE 146/2014 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- liikenneneuvos Tuomo Suvanto ja ylitarkasta-
ja Olessia Manner, liikenne- ja viestintämi-
nisteriö
- yksikönpäällikkö Kaisa Sainio, Liikenteen
turvallisuusvirasto TraFi
- toimitusjohtaja Annaleena Mäkilä, Suomen
Satamaliitto
- varatoimitusjohtaja Hans Ahlström, Suomen
Varustamot ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- Suomen Vesitieyhdistys ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi väylämak-
sulakia ja rataverolakia. Lakeja ehdotetaan muu-
tettaviksi väliaikaisesti vuosiksi 2015—2017.
Väylämaksun yksikköhintoja alennettaisiin ja
osa rataverosta jätettäisiin kantamatta.

Väylämaksulakia ehdotetaan lisäksi muutet-
tavaksi pysyvästi lain soveltamisalan osalta.
Muutokset koskisivat jäänmurtajia, jotka jatkos-
sa vapautettaisiin väylämaksun maksamisesta.
Saimaan kanavan ja sisävesiliikenteen sääntelyä
tarkistettaisiin siten, että kyseisillä alueilla lii-
kennöiviltä aluksilta perittäisiin väylämaksu ai-

noastaan niiden siirtyessä Saimaan satamasta
rannikon satamaan. Tältä osin ehdotetaan palat-
tavaksi aikaisemman lain mukaiseen käytän-
töön. Muilta osin väylämaksulakia täsmennettäi-
siin ja saatettaisiin laki nykyisen tullilainsäädän-
nön mukaiseksi.

Hallituksen esitys liittyy valtion vuoden 2015
talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltä-
väksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivä-
nä tammikuuta 2015.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi väylämaksulakia (1122/2005) ja rataverolakia (605/2003) väliaikaisesti vuosiksi 2015—2017 siten, että väylämaksua ehdotetaan alennettavaksi ja rata-vero ei kannettaisi kyseisellä aikavälillä tavara-liikenteen osalta. Väliaikaisten lakimuutosten lisäksi esityksen mukaan jäänmurtaajat, joilla tuotetaan Liikenneviraston toimeksiannosta jäänmurtopalvelua valtion vastuulla olevilla vesiväylillä, vapautettaisiin väylämaksun maksamisesta silloin, kun niitä käytetään tähän tarkoitukseen. Lisäksi ehdotetaan joitakin Saimaan järvi-alueen vesiliikennettä koskevia muutoksia ja täsmennetään ja ajantasaistetaan sääntelyä tarvittavilta osin. Esityksen yhtenä lähtökohtana on ollut, että koska maksun alentaminen on väliaikainen toimenpide, tässä vaiheessa ei ole tarkoituksenmukaista lähteä ehdottamaan mittavampia muutoksia väylämaksujärjestelmään. Hallituksen esitys liittyy vuoden 2015 valtion talousarvioesitykseen (HE 131/2014 vp).

Ehdotettu väylämaksun alentaminen vähentää esityksen mukaan valtion tuloja vuositason arviolta 42,1 miljoonaa euroa, ja vastaavasti jäänmurtopalveluiden vapauttaminen maksuvelvollisuudesta alentaa näitä tuloja 0,3 miljoonaa euroa. Väylämaksun alentamisen yhtenä keskeisenä tavoitteena on vähentää rikkidirektiivin voimaantulosta merenkululle ja näitä kuljetuksia hyödyntävälle elinkeinoelämälle aiheutuvia kielteisiä kustannusvaikutuksia. Väylämaksun alentaminen ja ratamaksun poistaminen ovat suuruudeltaan yhteensä noin 55,7 miljoonaa euroa. Asiantuntijakuulemisessa on kuitenkin tuotu yhtenä näkemyksenä esille, että kokonaisuutena arviolta noin neljännes väylämaksun alentamisen vaikutuksesta kohdentuu muualle kuin rikkidirektiivin aiheuttamien kustannusten nousun rasittamiin elinkeinoelämälle välttämättömiin merikuljetuksiin.

Väylämaksua peritään, kun alus saapuu ulkomailta Suomeen tai alus saapuu suomalaisesta satamasta toiseen suomalaisen satamaan. Maksun suuruus määräytyy alustyyppin, aluksen jää-

luokan ja aluksen koon perusteella. Väylämaksua käytetään mm. kauppamerenkulussa käytettävien julkisten kulkuväylien ja turvalaitteiden rakentamiseen ja hoitoon sekä olennaisilta osin jäänmurron toteuttamiseen.

Nykyisen väylämaksujärjestelmän yksi keskeinen piirre on, että väylämaksun määrä on sidottu jääluokkaan, millä pyritään kannustamaan varustamoja parempien jääluokkien alusten hankintaan ja käyttämiseen. Määrittämällä parempien jääluokkien väylämaksut alemmalle tasolle on pyritty siihen, että käytössä olevat alukset olisivat ympäristöystävällisiä, turvallisia ja ennen kaikkea niiden jäissäkulkuominaisuudet olisivat mahdollisimman kehittyneitä. Parempien jääluokkien alusten määrän lisääntymisellä voidaan vähentää jäänmurron tarvetta ja siitä aiheutuvia kustannuksia. Väylämaksujärjestelmään sisältyvällä vuotuisella enimmäismaksurajalla taas pyritään edistämään jatkuvaluonteista liikennöintiä Suomeen.

Ehdotettu väylämaksujen alentamisen malli. Hallitus päätti kevään 2014 kehysriihessä, että väylämaksun alentaminen painotetaan lastialuksille ja parhaille jääluokille. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esityksen valmistelussa on tarkasteltu perusteellisesti kuutta erilaista vaihtoehtoa maksujen alentamisen toteuttamiseksi. Edellä mainitun linjauksen mukaisesti väylämaksua ehdotetaan alennettavaksi eniten parhaissa jääluokissa eli I A Super- ja I A -luokissa. Koska näitä aluksia on kuitenkin lukumääräisesti Suomeen tulevista aluksista noin 80 prosenttia, kyseisten luokkien alukset maksaisivat väylämaksun kokonaiskertymästä varsin suuren osan, yhteensä noin 63 prosenttia. Asiantuntijakuulemisessa on osin kritisoitu tätä lähtökohtaa ja tuotu esille, että parhaiden jääluokkien alukset eivät juurikaan itse tarvitse jäänmurtopalveluja ja lisäksi käytännössä ne pitävät liikennöidessään talvella väyliä auki myös huonompien jääluokkien aluksille.

Huomattava osa väylämaksusta käytetään jäänmurtotoiminnan toteuttamiseen. Kuulemi-

sisä on tuotu yhtenä näkemyksenä esille, että esityksessä ehdotettu jäänmurrossa käytettävien alusten vapauttamisen rajaaminen vain Liikennevirastolle tuotettavaan jäänmurtopalveluun on varsin yksipuolinen ratkaisu. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tämä on kuitenkin perusteltua ja tarkoituksenmukaista, koska ko. palvelu tuotetaan suoraan valtiolle ja se myös kustannetaan väylämaksulla. Kaikessa muussa kaupallisessa tarkoituksessa liikkuvat jäänmurtolukset olisivat siten tasapuolisesti edelleen maksuvelvollisia.

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille vaihtoehtoja ja muutosehdotuksia maksun alentamisen kohdentamisesta eri tavoin. Osittain esitetyt näkemykset ovat olleet myös selkeästi vastakkaisia. Yhtenä ehdotuksena on esitetty väylämaksun alentamisen kohdentamista pelkästään lastialuksille. Ulkomaankaupan merikuljetuksia hoidetaan kuitenkin merkittävässä määrin myös muilla kuin lastialuksilla. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esimerkiksi Suomen ja Ruotsin ja vastaavasti Suomen ja Viron välillä näitä kuljetuksia toteutetaan käytännössä pääosin matkustaja-aluksilla ja matkustaja-aluksiksi luokiteltavilla sekä matkustajia että lastia kuljettavilla ns. Ropax-aluksilla. Muun muassa tästä syystä valmistelussa ei valiokunnan saaman selvityksen mukaan ole katsottu voitavan kohdistaa maksun alentamista pelkästään lastialuksille. Lastialusten väylämaksut alenevat kuitenkin esityksen perusteella matkustaja-aluksia enemmän, millä pyritään kohdistamaan maksujen alentamista koskevia vaikutuksia erityisesti rikkidirektiivin aiheuttamien kustannusten rasittamille teollisuuden ja elinkeinoelämän merikuljetuksille.

Asiantuntijakuulemisessa on myös tuotu yhtenä näkemyksenä esille, että Ropax-aluksia tulisi kohdella lastialuksina maksun määräytymisessä, jolloin niiden maksujen alentaminen olisi esityksessä ehdotettua suurempi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan Ropax-aluksia ei kansainvälisten määräysten vuoksi kuitenkaan voida määritellä lastialuksiksi. Kansallisessa väylämaksujärjestelmässä sen sijaan Ropax-aluksille olisi periaatteessa mahdollista määri-

tellä oma maksuluokka. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esityksen valmistelun aikana on pohdittu myös tällaista mahdollisuutta, mutta asiaan ei ole löydetty toteuttamiskelpoista ja eri toimijoiden kannalta tasapuolista vaihtoehtoa. Lisäksi ongelmalliseksi saattaisi saadun selvityksen mukaan muodostua myös se seikka, että Ropax-aluksia on tällä hetkellä käytännössä vain yhdellä yrityksellä.

Valiokunnan johtopäätökset. Väylämaksujärjestelmällä on tällä hetkellä keskeinen merkitys meri- ja rannikkoliikenteen sekä Suomen satamien ympärivuotisen toimivuuden kannalta. Valiokunta kiinnittää kuulemisissa tehtyjen muutosehdotusten osalta huomiota siihen, että jonkin tietyn jääluokan tai alustyyppien alusten maksujen alentaminen vaatisi käytännössä aina jonkin muun luokan alusten maksujen korottamista. Valiokunta katsoo saamansa selvityksen perusteella, että ehdotettu maksujen alentamisen jakautumisen malli on tässä vaiheessa hyväksyttävä kompromissi, jolla voidaan vaikuttaa positiivisesti merikuljetusten kustannuksiin ja kompensoida osittain rikkidirektiivin sääntelystä aiheutuvia kustannuksia. Valiokunta kannustaa jatkossakin etsimään keinoja logistiikkakustannusten alentamiseen ja mm. parhaiden jääluokkien alusten määrän lisäämiseen.

Valiokunta katsoo, että erilaisia vaihtoehtoja väylämaksujärjestelmän kehittämiseksi olisi hyvä selvittää jatkossa. Valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi lausuman, jonka mukaan

eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää selvityksen siitä, millaisia taloudellisia yms. vaikutuksia väylämaksun poistamisella olisi elinkeinoelämän kilpailukykyyn, turvallisuuden ja talvimerenkulun toimivuuden kannalta.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotukset).

Valiokunnan lausumaehdotukset

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää selvityksen siitä, millaisia taloudellisia yms. vaikutuksia väylämaksun poistamisella olisi elinkeinoelämän kilpailukyvyyn, turvallisuuden ja talvimerenkulun toimivuuden kannalta.

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Kalle Jokinen /kok
vpj. Osmo Kokko /ps
jäsen. Mikko Alatalo /kesk
Thomas Blomqvist /r
Markku Eestilä /kok
Ari Jalonen /ps
Jukka Kopra /kok
Merja Kuusisto /sd
Suna Kymäläinen /sd

Raimo Piirainen /sd
Janne Sankelo /kok
Hanna Tainio /sd
Eila Tiainen /vas
Ari Torniainen /kesk
Reijo Tossavainen /ps
Oras Tynkkynen /vihr
Mirja Vehkaperä /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Juha Perttula.

VASTALAUSE

Perustelut

Perussuomalaiset ovat halukkaita poistamaan satamien väylämaksut vuonna 2015 vientiyrittäjien kilpailukykyä parantamiseksi. Satamien väylämaksun poisto toimii osakompensaationa rikkidirektiivin haittavaikutuksia vastaan.

Erityisen otollinen ajankohta olisi nyt siitäkin syystä, että Venäjällä pohditaan parhaillaan ulkomaantuontiin liittyvien reittien mahdollista uudelleenorganisointia.

Hallituksen tulee seurata, miten väylämaksun poisto vaikuttaa meriliikenteen turvallisuuteen. Energiatasekkuusmääräykset tulevat joka ta-

pauksessa poistamaan jääluokkaperusteisen porastuksen, joten maksujen poisto voitaisiin tehdä jo nyt kilpailukykyä parantamiseksi.

Käytännössä tämä tarkoittaa väylämaksulain kumoamista, johon hallituksen tulisi ryhtyä omalla esityksellään.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin väylämaksujen poistamiseksi.

Helsingissä 23 päivänä lokakuuta 2014

Ari Jalonen /ps
Osmo Kokko /ps
Reijo Tossavainen /ps